

מאוצרות הפרשה

מאוס כי מעולם לא ניסה בזה. והשתא יש לומר דכך הוא הפירוש בדברי הספרי הנזכר לעיל היאך אפשר שיהיה זה איסור לאו דאסור לנתון המזבח הא לא מצינו כנגדו היתר בשום מקום. לכך משני שהוא איסור לאו למוחק את השם. ולאיסור זה שוב מצינו היתר כנגדו דהיינו בסוטה שהיו מוחקים את השם. (הנוכת התורה)

כי יהיה בך אביון (טו, ז)

חז"ל אמרו (גדרים ז) "עני חשוב כמת". סיפר הסטייפלר זצ"ל שפעם נכנס עני לרבי אליעזר גורדון (ר"י טעלה) וביקש ממנו כסף להוצאותיו, אמר לו רבי אליעזר תגיד לי דבר תורה ואתן לך. אמר העני: חז"ל אמרו: "עני חשוב כמת" והלא הלכה בדינינו: "מצוה לקיים דברי המת", אם כן יש לקיים בקשתי... השיב לו רבי אליעזר גורדון: "מצוה לקיים דברי המת" נאמר רק כשהוא מצווה מה לעשות בממון שלו, אך אין המצוה קיימת כאשר הוא אומר מה לעשות בממון של אחרים... הוסיף עך כך הגר"ח קניבסקי שליט"א כי שמע גירסא אחרת לתשובתו של רבי אליעזר גורדון: "מצוה לקיים דברי המת" הוא דווקא כאשר מצווה בחייו ולא כשהוא מצווה כאשר כבר מת... (לבני ישראל)

השמר לך פן יהיה דבר עם בליעל וגו' וראה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וגו' והיה בך חטא (טו, ט)

הנה אמרו בגמרא שבגלל עוונם של אנשי ענתות, שלא רצו לקבל את דברי ירמיהו הנביא ורצו להמיתו, התפלל עליהם שאפילו בעת שעוסקים בצדקה ישלם הקב"ה בעניים שאינם מהוגנים, כדי שלא יקבלו שכר על המצוה. על זה אמר הכתוב "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך" שתחשוב על העני שהוא "בליעל" ואינו הגון, ולכן "ולא תתן לו" צדקה, אל תאמר כך, כי אם תאמר שנודמן לפנדך עני שאינו הגון, נמצאת אתה אומר על עצמך ש"היה בך חטא", ובגלל חטאך נכשלת בעני שאינו הגון. (ילקוט האורים בשם הגה"ק רבי שעפמיל הורוויץ)

ולא ירע לבבך בתתן לו (טו, י)

"ולא ירע לבבך" אל תתחיל להיאנח ולהרבות דברים על מצבך הרע דווקא "בתיתך לו", בשעה שבאים לבקש ממך צדקה. (עולת חדר)

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמור פתוח תפתח את ירך וגו' (טו, יא)

הנה לכאורה מלת לאמור אין לו מקום כאן דהא אין כאן שום דיבור קודם שיבא אחריו מלת לאמור, ויש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל, גדול המעשה יותר מהעושה ע"ש, וזהו שאמר על כן אנכי מצוך לאמור פי' שתאמר לאחרים, שגם הם יפתחו ידם ליתן צדקה לעניים, וליכא מלתא דלא רמיזא בתורה. (גן רוה)

והיית אך שמח (טז, טו)

ברש"י מובא דרש הגמרא לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, דהיינו ליל שמיני עצרת. ויש לדקדק הרי הענין מדבר מחג הסוכות, מניין למדו חז"ל שפסוק זה מדבר על שמיני עצרת. ועוד הרי 'אך' מיעוט הוא ולא ריבוי. ויש לומר שביום ראשון של סוכות יש שלשה מצוות: שמחה לולב וסוכה, בשאר הימים יש שתי מצוות (מדאורייתא): שמחה וסוכה. אם כן על מה "והיית אך שמח" שיש רק מצוות שמחה, אלא מכאן לרבות שמיני עצרת. (חתם סופר, הובא באוונער שיין בלעטל)

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו)

אומרים חז"ל (דברים רבה, פרשה ה, אות ג) – ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה; אמר רבי אלעזר משאמר הקדוש ברוך הוא הדבר הזה בסני, באותה שעה (איכה ג, לה): מפני עליון לא תצא הרעות והטוב, אלא מאליה הרעה באה על עושי הרעה, והטובה באה על עושי הטובה.

כדי להבין את דברי המדרש, נצטרך לגשת לביאורו של הנצי"ב מוולוז'ין בפרשת בחקותי, שמסביר את הדברים ע"י משל; משל לחולה שהגיע לרופא לקבל את תוצאות בדיקות הדם שלו; אמר לו הרופא: "תשמע אדוני, בדיקות הדם שלך מראות רמת כולסטרול גבוהה ביותר! אם תמשיך לאכול כבד קצוץ בכל יום, רמת הכולסטרול שלך תעלה ותוך ארבעה חודשים אתה כבר יכול להזמין מצבה! לעומת זאת, אם מעכשיו במשך ארבעה חודשים, תאכל רק חסה וגזר גמדי, רמת הכולסטרול שלך תרד באופן משמעותי ובע"ה תהיה בריא יותר" נשאלת השאלה – אם אותו בנאדם המשיך בכל זאת לאכול כבד קצוץ, ותוך ארבעה חודשים קיבל דום לב כפי שהזהיר אותו הרופא – האם הרופא אשם בזה שהוא קיבל דום לב?!

התשובה היא 'לא'; הרופא הזהיר אותו שזה יכול לקרות, במידה והוא ימשיך בצורת האכילה הזאת.

אומר הנצי"ב מוולוז'ין – דיש לדעת דשכר ועונש של המצוות אינם כגזירת מלך, שתלוי בדעתו ורצונו בכל שעה לעשות כמו שלכו חפץ, אלא כדבר הרופא המזהיר את האדם ממאכלים אלו שזיקו, שאין הדבר תלוי ברצונו אלא מודיע מה שנעשה בבריאת הטבע. וכך המצוות והעבירות, כך נוסדו מהבורא יתברך שיהא שכר ועונש תלוי בקיומן ובבטולן. וכדאיתא ברבא ריש פרשת ראה – "משעשה שהקב"ה אמר הדבר הזה מסיני שוב אין הקב"ה עושה כלום, אלא המצוות עושות שלהן והעבירות עושות שלהן, שנאמר "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב", והרי זה כמו שכר ועונש של הרופא, שאין הרופא מעניש כלל בידיעתו שעבר האדם על אזהרתו אלא נענש מעצמו. ולא כעונש של המלך שאין העונש בא אלא בידיעה ופעולת המעניש.

פירוש הדבר, אמר הקב"ה: "נתתי לפניכם ברכה וקללה; מי שעושה מצוה – המצוה עצמה מביאה לו את הברכה, ומי שעובר עבירה – העבירה עצמה מביאה לו את הקללה" – לאחר המעשה עצמו, ההשלכה לדברים כבר לא בידי הקב"ה; במידה ונעשתה מצוה, נברא מלאך טוב שמלוה אותו. ומנגד, באם נעשתה עבירה, נברא מלאך

משחית – והוא זה שפוגע ומזיק לו. (הרה"ג רבי ברוך רוזנבלום שליט"א, ברוך שאמר) **ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם וגו' (יבג)**

איתא בספרי בפסוק ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' וגו'. וכי ס"ד שישאל נותצים המזבחות אלא זה אזהרה למוחק את השם, עד כאן. והנה לכאורה אכתי הקושיא במקומה עומדת וכי ס"ד שישאל מוחקים את השם. ויש לפרש דהנה ידוע דליכא שום איסור דאין כנגדו היתר כמו דאיתא במסכת חולין. והטעם הוא משום דאמרין אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, רק אפשי אבל התורה אסרתה, לכך עשה הקב"ה לכל דבר איסור, נגדו דבר היתר, כדי שנדע טעמו של האיסור, ואף על פי כן יפרשו ממנו. אבל אם לא היו יודעים כלל טעמו של האיסור לא היה רבותא כלום רק כאדם שקצה עליו דבר

על ידי קיום המצוה האדם מזדכך

נאמר בפרשה (ט"ו, י'): "נתון תתן, ולא ירע לבבך בתתך לו". מה נאמר כאן?

ניתן לבאר את הפסוק ע"פ המעשה הבא:

פעם הזדמן הצדיק ר' שניאור זלמן מלאדי לעיר ברדיצ'ב לרגל נישואי נכדתו עם נכדו של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. למחרת החתונה פנה ר' לוי יצחק אל מחותנו וביקש ממנו שיבוא עימו לאסוף כסף עבור נישואי בחורה יתומה הגדלה בביתו. הגאון בעל התניא אמנם לא הורגל בכגון דא, אך הבין שלבקשתו של מארחו ישנה חשיבות רבה ומיד הסכים להצעתו. חסידיו של הגאון מלאדי תמהו: וכי אין בקרבנו גומלי חסדים בגופם אשר יאותו לכתת את רגליהם לאותו דבר מצוה עד שנטיל את הדבר על כתפי גדולי עולם אלו? אך ר' שניאור זלמן לא שעה אליהם והעדיף לצאת ולטרוח בהאי מצוה בגופו.

טרם נפנו לצאת, ביקש ר' לוי יצחק מאורחו הגדול שכל מה שיקבלו כצדקה, בין מעט ובין רב, יודו על כך לנותן בפה מלא ובסבר פנים יפות. לאחר צעידה קלה הגיעו שני הצדיקים לבית גביר גדול בשם ר' ליפא. אותו ר' ליפא היה בנקאי, והיה מפורסם במעשי הצדקה והחסד לכל דורש ומבקש. כשהתקרבו לביתו הפליג ר' לוי יצחק באזני ר' שניאור זלמן במעלותיו של בעה"ב, ותיאר באזניו עד כמה הוא בעל צדקה גדול. ר' ליפא פתח את ביתו והכניסם בכבוד רב, והם החלו להשמיע באזניו את מטרת ביקורם. זכות גדולה היא לתמוך ולסייע בנישואי אותה נערה יתומה, אמרו. בשמוע בעה"ב את הסיבה אליה הגיעו, נכנס לחדרו ושב משם עם מטבע קטנה של חצי אגורה. הוא נתן להם את המטבע ונפרד מהם לשלום. ר' לוי יצחק הודה לו בחביבות יתרה ומיהר לאחוז בזרועו של ר' שניאור זלמן ולצאת מהמקום.

פנה בעל התניא אל ר' לוי יצחק ושאל בתמיהה: וכי זהו היהודי שכה הפלתם בשבחו, מדוע ראיתם צורך להודות לו על הבזיון הרב שנתבזינו אצלו? והלא קל שבקלים אינו עושה כן לבזות תלמידי חכמים בנתינת מתת עלוב שכזה? הן זוהי בושה גדולה למעלתו לפשוט ידו ולטול פרוטה עלובה שכזו? ענה לו ר' לוי יצחק בדברי פיוסין: וכי לא התנית עמכם, לקבל בסבר פנים יפות כל מה שיוצע לך? מכיון ר' שניאור זלמן הכיר בטיבו של מארחו המפורסם, קיבל עליו את הדין באהבה, והם המשיכו בדרכם.

עוד לא הרחיקו הרבנים ללכת, והנה לפתע הם שומעים את קולו של הבנקאי רודף אחריהם. הוא ביקש משני הצדיקים שימחלו לו על שביזה אותם בנתינת מתנה כה עלובה, ואז שלף מכיסו מטבע של 10 רייניש באומרו: אני רוצה לפייס אתכם על שלא נתתי לכם די. ר' לוי יצחק קיבל מידיו את המטבע תוך שהוא מבטיח לעשיר שלא כעס עליו מאומה עד כה. משהלך הגביר שוב פנה בעל התניא ר' לוי יצחק ושאלו: וכי לעשרה רייניש מתנת פיוס יקרא?! חייך הצדיק והזכיר שוב בענוות חן את ה'תנאי' לקבל כל מתת בעין טובה.

הם המשיכו בדרכם עוד מספר צעדים, ולפתע שמעו מאחוריהם שוב את הבנקאי. הוא הפיל עצמו ארצה לפני רגליהם בוכה ומתחנן שימחלו לו על הפגיעה הגדולה בכבודם. דעתי היתה שלא במקומה כאשר נתתי לכם נתינות כה עלובות, אמר. אחר הוציא מכיסו 1,000 רייניש טבין ותקלין ומנאן לידי הצדיקים. הם הודו לו בחום וברכואו, ומיד לאחמ"כ שבו למקומם.

בסעודת היום הוא ר' לוי יצחק את סיפורו של האיש: ר' ליפא זה אכן היה גדול בנתינת צדקה, עד לפני כמה שבועות. באותו יום נכנס אליו עני שעה שהוא היה עסוק בפגישה עם אנשי עסקים. העני דרש את שלו, ור' לוי יצחק העלה ממעמקי כיסו רק מטבע של חצי אגורה. מכיון שלא יכול היה להפסיק באמצע הפגישה, הוא נתן את המטבע לעני תוך שהוא מבטיח לעני שבהזדמנות קרובה יפצה אותו על כך. העני הזועם זרק את המטבע בחמת זעם ויצא. מעשה זה עורר אצל העשיר תחושת עלבון: לא רק שהוא נתן צדקה לעניים, אלא הם גם מעיזים שלא לקבלה ופוגעים בו. היצר הרע הוסיף וליבה את התחושה הזו, ור' ליפא קיבל החלטה: הוא גמר אומר בלבו שלא לתת יותר מחצי אגורה לכל עני. בראות העניים שר' ליפא שינה את טעמו והחל לתת סכום כה עלוב הפסיקו גם הם מצידם לבוא אליו, וכך אט אט נכנע ר' ליפא לטענותיו של הבעל דבר וחדל מלהיות בעל צדקה.

אמר ר' לוי יצחק: ידעתי שהדרך לגרום לו לחזור ולתת צדקה כבעבר, היא ע"י שנעורר אצלו את אורה של המצוה. לכן החלטתי ללכת ולבקש ממנו שישתתף במצוה חשובה זו של הכנסת כלה. לאחר שקבלנו ממנו את המטבע, האור של המצוה גרם לו לשוב ולתת מטבע יותר גדולה, ולאחמ"כ שתי המצוות יחדיו הצטרפו וגרמו לו לרצות לשוב ולתת כבעבר. כך גרמנו לו לשוב ולהיות בעל צדקה וחסד.

למדנו שאחרי שהאדם נותן צדקה, לבו מזדכך ומואר ואז הוא יוכל להמשיך ולתת עוד צדקה, שהרי לבו נעשה זך יותר. זהו הביאור בפסוק: "נתון תתן". ומבאר רש"י: "אפילו מאה פעמים". כלומר, כאשר אדם נותן צדקה פעם אחת, לבו מזדכך ונעשה טוב יותר, וממילא "לא ירע לבבך בתתך לו" – כיון שלבו נעשה טוב יותר ע"י הנתינה הראשונה יוכל כעת להוסיף ולתת ביתר קלות עוד ועוד צדקה – אפילו מאה פעמים.

(מתוך הספר "ללמדך" דברים שעתידי לצאת א"ה)

פינת ההלכה

נגרר אחר הרוב שקיבלו שבת

שאלה: אני נמצא בנופש במושב שרוב הציבור מקבלים שבת במניינים מבעוד יום, האם היחיד נגרר אחריהם?

תשובה: לא נגרר. היחיד נגרר (רסג, יב) רק כאשר שקבלתם מבעוד יום היא לכבוד השבת וחפצים בתוספת שבת להידור כבודה משום שהיא קבלה לדבר מצוה, אך לא כשכוונתם לצורך עצמם שלא יתאחרו באכילתם. ובאגרות משה (א"ח ג, לה. וכן שם ה, טו) כתב "אם אינו לכוונת קדושת השבת אלא משום שאין רוצים לשנות זמן האכילה מהרגלם בימי החול כמו שהוא בהרבה בתי כנסיות במדינה זו כמוכח מזה שרק בימות הקיץ שהימים ארוכים עושים כן ולא בימות החורף שהימים קצרים, אין זה כלל בדיני מנהג ולא אוסר הבעל את האשה ומותרת במלאכת עצמה בפשיטות... ומסופקני בקבלה כזו שאינה לכוונת מצוה שאפשר שהמיעוט לא ימשך אחר הרבים, ואף באין שם אלא בית כנסת אחד, אלו שלא היו שם ולא קבלו שבת אולי אין נמשכים אחריהם". ובשבט הלוי (ז, לה) הוסיף שלדבריו אף כשכוונתו "בשביל התנוקות שלא יישנו" אין זו קבלת מצווה ועיי"ש שחולק. (בית הוראה הכללי י-ט, שואלין ודורשין)

חידה שבועית

אינה רשימה מכילה את הפריטים הבאים: שפחה בני אדם, פני כלים
ודבר נוסף אינו ניתן ל'אחינו'?

תשובה לחידה פר"ש: נחל (ט, כא) תשובה לחידה השבועית: הם עמדו זה מול זה, פנים אל פנים, ומשום כך ראו זה את זה, אף כי אחד הביט למורח ואחד למערב.

מזל טוב

משפחות גריין – שלושינגר להולדת הבת הנכדה

משפחות ור – ברקוביץ להולדת הבן הנכד הנין

משפחות קונצקי – גוז להולדת הבת הנכדה

משפחות גלס לנישואי הבן

משפחות לונשטיין – שטיינהרט להולדת הבת הנכדה

משפחת נוגריאן לאירוסיה הבן

משפחות אריה גולדשטיין – טננבוים להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com